

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ
ÖĞRENCİLERİNİN KENDİNİ-KABUL DÜZEYLERİNİ
ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Doç.Dr. Kurtman Ersanlı*
Doç.Dr. Osman İmamoğlu**

ÖZET: Üniversite Beden Eğitimi ve Spor Bölümleri öğrencilerinin kendini kabul düzeylerine bazı faktörlerin etkisi araştırılmıştır. Bu amaçla araştırma kapsamına alınan üniversitelerin Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencilerden 120 kız 310 erkek öğrenci random usulle seçilerek araştırmanın örnekleme oluşturulmuştur.

Araştırma bulgularına göre cinsiyet, spor kulüplerine üyelik ve yarışmalara müsabık olarak katılmanın kendini kabul düzeyine etkisinin ($p > .05$) de önemsiz branşın, ailede fert başına düşen gelir durumunun ($p < .05$) ve anne-baba tutumunun ($p < .01$) düzeyinde önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Sonuç daha önce yapılmış araştırmaların bulguları ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kendini kabul, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencisi, anne-babanın çocuğuna karşı tutumu.

ABSTRACT: The effects of some factors on the self acceptance levels of the students of Sport Department in universities have been investigated. For this purpose, 120 girls and 310 boys, from the sport departments of the universities in the investigation area, have been selected at random as a sample.

The results of the investigation showed that the effects of the sex, membership of a sport club and participating the competition as players are unimportant on the self-acceptance levels ($p > .05$), but, the branch, the income of each person in the family ($p < .05$) and the relationship between parents ($p < .01$) are important on levels)

* Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

** Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğretim Üyesi.

The result was discussed considering the result of the previous investigations.

Key Words: Self-acceptance, student of sport department, the attitude of parents to their children.

GİRİŞ

İnsan var olduğu günden bu yana sürekli olarak içinde yaşadığı dünyayı ve evreni tanımaya, anlamaya çalışmış; ancak bu çabası içinde en az tanıyabildiği varlık yine kendisi olmuştur. İnsanlar tabiatın ürkütücü gücüyle baş edebilmek için diğer insanlarla bir araya gelerek toplumları oluşturmuştur. Ancak, zamanla insan doğadan ve birbirinden kopmuş, bunun meydana getirdiği yalnızlığı giderebilecek yeni bir beraberlik arayışı içine girmiştir.

Geleneksel toplumlarda davranışların çoğu diğer insanların beklentilerini karşılamak için yapılır. Dostlar, düşmanlar ve insanın önem verdiği kişiler, onun benliğini biçimlendirirler. Çağdaş toplumlarda ise, insanın var oluşundan haberdar olabilmesine ve kendi iç yaşantısı doğrultusunda davranmasına öncelik tanır. Bir başka deyişle, bir insanın gerçek kimliği, yaşadığı olayların ne olduğuna değil, o olayla olayların kişi tarafından nasıl yaşandığına göre belirlenir (Gençtan, 1983).

Ruh sağlığı uzmanlarınca ve başta insancivaroluşçular olmak üzere çeşitli psikologlarca "kendini kabul" sağlıklı ve sağlıksız; uyumlu ile uyumsuz; normal ile normal dışını tanımlamada önemli bir ölçüt sayılmıştır. Ayrıca "kendini-kabul", Rogers ile danışma psikolojinin de önemli bir kavramı haline gelerek psikoterapide bir ilerleme ölçütü olarak ele alınmış bulunmaktadır (Kılıççı, 1988).

Kişinin kendini ve ne olduğunu kabullenmesi; duygusal, düşünsel ve davranışsal yaşantılarının farkında olması ve bunların sorumluluğunu üstlenmesidir. Duygu, düşünce ve davranışların yaşanması ve duyumsanması, kişinin kendini kabulü için önemlidir. Çünkü, bütün bu eylemler gerçekte kişinin kendisinin bir anlatımıdır. Ayrıca, kişi bunu yaparken suçluluk, yetersizlik, beğenme, öğünme veya yargılayıcı ve özeleştirici düzeni, gerçekçi bir tutum içindedir. Kendini-kabul insanın hiç değişmemesi, olduğu gibi kalması değildir. Aksine kişinin değişmesi için, önce kendisinde bulunan özellikleri kabullenmesi gereklidir.

Berger'e göre kendini-kabul, kişinin kendi öz değerlerini duyumsaması, yeteneklerine inanmasıdır. Coopersmith, kendini kabulü kişinin kendisini değerli bulması, diye tanımlar. Bu tanımlara göre kendini-kabul, kişinin kendisini algılamasının duygusal boyutu olma yönünden kendisine saygıya benzemekle birlikte, kendine-saygı

durumundan çok daha boyutlu bir tutum olarak nitelendirilmektedir (Akt, Önen, 1989).

Kendini-kabul kavramı (self-acceptance), kendine-saygı (self-esteem) ve kendine güven (self-confidence) gibi diğer iki kavramla birlikte kişinin kendi benliğine karşı geliştirdiği olumlu bir tutumu ifade etmektedir. Ama, kendini-kabulde diğer ikisine kıyasla daha kapsamlı bir benlik algısı söz konusudur. Çünkü, kendine-saygıda kişinin kendini beğenmesi ve önemsemesi; kendine-güvende kişinin kendini güçlü ve yeterli bulması gibi olumlu ama tek yönlü tutumlar ön planda iken, kendini-kabul de kişinin kendi güçlü ve güçsüz yanlarını tanıması ve onların bir bileşimini yapması önemlidir. Bir başka deyimle kendini-kabul ile kişinin kendi içindeki tutarsızlıkları ve sınırlılıkları gözden uzak tutmadan güçlü ve değerli yönlerini keşfetmesi ve bunlarla çeşitli yaşam sorunlarını kendine özgü bir biçimde çözebilmeye yönelik olan daha gerçekçi bir özsaygı ve daha gerçekçi bir özgüven birlikte ifade edilmektedir. Böylece kendine-saygı ile kendine-güven, kendini-kabulün çok önemli boyutları olmaktadır. Ama bunlar kendini-kabul için gerekli fakat kendi başlarına yeterli olmayan koşullardır (Kılıççı, 1988)

Sağlıklı bir tutumu ifade eden bu kavram; Wolman (1973), "Kişinin değerlik ve sınırlılıkları olan her bir özelliğini objektif olarak tanıması ve onların her birini kişiliğinin bir parçası sanması biçimindeki sağlıklı bir tutumdur." diye tanımladığı gibi, Enç (1974), "Kişinin suçluluk, yetersizlik, beğenme ya da öğünme duygularına kapılmadan kendini bütün olumlu ve olumsuz yönleriyle kabul etmesi" olarak tanımlamaktadır. Yani, kişinin kendini kabulü, olumlu yönleri kadar eksikli ve kusurlu yönlerinin de farkında olması ve bunları kişiliğinin olumlu yönleri gibi kabul edebilmesidir (Kuzgun,1973).

Günümüz eğitimin temel amacı, topluma yapıcı ve yaratıcı güce sahip insanlar yetiştirmektir. Eğitimin bu amaca ulaşabilmesi için öğrenciye bağımsız düşünebilme yeteneğini ve sorunlarını gerçekçi olarak görüp çözebilme bilgi, beceri ve alışkanlığını kazandırması gerekir. Böylece insanların kendini kabul düzeyleri, sağlıklı olarak gelişecektir. Bu araştırmada beden eğitimi bölümü öğrencilerinin kendini kabul düzeyleri ortaya konulmakta ve kendini kabul düzeylerini etkileyebileceği düşünülen kendileri ve ailelerine ilişkin bazı faktörler karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

YÖNTEM VE ARAÇLAR

Bu araştırma, Eğitim Fakülteleri Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin kendilerini kabul düzeylerini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın evrenini

1992-93 öğretim yılında Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği programına devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Evrenden random usulle seçilen Ondokuz Mayıs, Karadeniz Teknik, Erciyes, Gazi ve Ege Üniversiteleri, Eğitim Fakülteleri, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümlerinde okumakta olan 430 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Araştırmada, 1980 yılında Yadigar Kılıççı tarafından geliştirilen ve 126 kritik davranıştan oluşan "Kendini Kabul Envanteri" ile araştırmacılar tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Anketi" kullanılmıştır. Öğrencilerin Kendini Kabul Envanteri'nden aldıkları puanlar, bağımsız değişkenlere göre gruplandırılmış ve grupların kendini-kabul düzeyleri arasındaki farkın önemli olup olmadığını belirleyebilmek amacıyla "F" ve "t" testleri yapılmıştır. Denencelerin test edilmesinde .01 ve .05'lik hata payı dikkate alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın örneklemini oluşturan gruba uygulanan Kendini Kabul Envanteri'nden alınan puanların bazı değişkenlere göre dağılımı verilmiştir. Verilerin istatistiksel çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgular tablolar yardımıyla açıklanmıştır (Tablo 1).

Tablo-1 incelendiğinde öğrencilerin cinsiyet ($Sd=428$, $t=0,47$) spor kulübüne üyelik ($sd=427$, $t=1.84$) ve yarışmalara müsabık olarak katılıma ($Sd=436$, $t=1.64$) durumlarına göre kendini kabul puan ortalamaları arasındaki farkın .05 düzeyine göre önemsiz olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo - I
Bağımsız Değişkenlere Göre Gruplara Ait Sayısal Değerler

DEĞİŞKENLER		n	X	ss	Ft
CİNSİYET	Bayan	120	154.6	35.3	$t=0.47$ $p>.05$ önemsiz
	Erkek	310	152.5	44.8	
BRANŞ	Basketbol	53	154.8	38.3	$F=2.36$ $p<.05$ önemli
	Voleybol	39	145.0	48.1	
	Güreş	38	143.3	32.5	
	Hentbol	40	159.7	37.5	
	Futbol	131	148.5	36.	
	Judo	17	156.8	29.8	

	Atletizm	35	172.4	30.8	
	Cimnastik	15	152.7	38.4	
	Tekvando	23	167.0	23.7	
	Karate	12	143.5	49.2	
	Boks	26	163.31	34.84	
GELİR DÜZEYİ (Fert Başına)	Düşük	182	148.3	34.3	F=3.70 P<.05 Önemli
	Orta	169	159	37.6	
	Yüksek	79	153.9	39.6	
ANNE-BABA TUTUMU	Demokratik	13	170.9	42.71	F=4.88 P<.01 Önemli
	Otoriter	16	147.3	46.66	
	Koruyucu	359	155.9	35.40	
	İlgisiz	42	135.6	40.89	
SPOR KULÜBÜ ÜYELİĞİ	Üye	184	157.6	35.6	t=1.84 P>.05
	Üye Değil	246	151	37.8	Önemsiz
Yaşmalara Mü- sabık Ol.Katılma	Katıldı	378	154.6	36.8	t=1.64 P>.05
	Katılmadı	52	145.3	37.8	Önemsiz

Tablo-I'de spor branşlarına göre öğrencilerin kendini kabul puanı ortalamaları arasındaki farkın önemli olup olmadığını anlamak amacıyla yapılan F-testi sonucunda ($Sd=10/429$, $F=2,36$) .05 düzeyinde önemli olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi branşlar arasında olduğunu belirleyebilmek amacıyla t-testi uygulanarak, gruplar ikişer ikişer karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmaya ait sayısal sonuçlar Tablo-II'de verilmiştir.

Tablo - II
Branşlara Göre Öğrencilerin Kendini Kabul Düzeyleri Üzerinde Yapılan t-Testine Ait Sayısal Bilgiler

Karşılaştırılan Gruplar	n	x	ss	Sd	t	Önemlilik Düzeyi	Farkın Önemi
Basketbol	53	154.87	38.3	86	1.04	$p>.05$	önemsiz
Voleybol	39						
Basketbol	53	154.87	38.3	89	1.54	$p>.05$	önemsiz
Güreş	38	143.36	32.5				

Basketbol	53	154.8	38.3	91	0.62	p>.05	önemsiz
Hentbol	40	159.7	37.5				
Basketbol	53	154.8	38.3	152	0.95	p>.05	önemsiz
Futbol	131	148.9	36.0				
Basketbol	53	154.8	38.3	68	2.38	p>.05	önemsiz
Judo	17	156.8	30.9				
Basketbol	53	154.8	38.3	86	2.38	p<.05	önemli
Atletizm	35	172.4	30.9				
Basketbol	53	154.8	38.3	66	0.19	p>.05	önemsiz
Cimnastik	15	152.7	38.4				
Basketbol	53	154.8	38.3	74	1.70	p>.05	önemsiz
Tekvando	23	167.0	23.7				
Basketbol	53	154.8	38.3	63	0.74	p>.05	önemsiz
Karate	12	143.5	49.2				
Basketbol	53	154.8	38.3	77	0.99	p>.05	önemsiz
Boks	26	163.3	34.8				
Voleybol	39	145.0	48.1	75	0.19	p>.05	önemsiz
Güreş	38	143.3	32.5				
Voleybol	39	145.0	48.1	87	0.51	p>.05	önemsiz
Hentbol	40	159.7	37.5				
Voleybol	39	145.0	48.1	168	0.47	p>.05	önemsiz
Futbol	131	148.9	36.0				
Voleybol	39	145.0	48.1	54	1.11	p>.05	önemsiz
Judo	17	156.8	29.8				
Voleybol	39	145.0	48.1	72	2.94	p<.01	önemli
Atletizm	35	172.4	30.9				
Voleybol	39	145.0	48.1	52	0.61	p>.05	önemsiz
Cimnastik	15	152.7	38.4				
Voleybol	39	145.0	48.1	60	2.40	p<.01	önemli
Tekvando	23	167.0	23.7				
Voleybol	39	145.0	48.1	49	0.09	p>.05	önemsiz
Karate	12	143.5	49.2				
Voleybol	39	145.0	48.1	63	1.78	p>.05	önemsiz
Boks	26	163.3	34.8				
Güreş	38	143.3	32.5	76	2.07	p>.05	önemsiz
Hentbol	40	159.0	37.5				
Güreş	38	143.3	32.5	167	0.92	p>.05	önemsiz
Futbol	131	148.9	36.0				
Güreş	38	143.3	32.5	53	1.51	p>.05	önemsiz
Judo	17	156.8	29.8				
Güreş	38	143.3	32.5	71	3.92	p<.01	önemli
Atletizm	35	172.4	30.9				

Güreş	38	143.3	32.5	51	0.84	p>.05	önemsiz
Cimnastik	15	152.7	38.4				
Güreş	38	143.3	32.5	59	3.29	p<.01	önemli
Tekvando	23	167.0	23.7				
Güreş	38	143.3	32.5	48	0.02	p>.05	önemsiz
Karate	12	143.5	49.2				
Güreş	38	143.3	32.5	62	2.32	p<.05	önemli
Boks	26	163.3	34.8				
Hentbol	40	159.7	37.5	169	0.61	p>.05	önemsiz
Futbol	131	148.9	36.0				
Hentbol	40	159.7	37.5	55	0.31	p>.05	önemsiz
Judo	17	156.8	29.8				
Hentbol	40	159.7	37.5	73	1.61	p>.05	önemsiz
Atletizm	35	172.4	30.0				
Hentbol	40	159.7	37.5	40	1.05	p>.05	önemsiz
Karate	12	143.5	49.2				
Hentbol	40	159.7	37.5	64	0.40	p>.05	önemsiz
Boks	26	163.3	34.8				
Futbol	131	148.9	36.0	146	0.99	p>.05	önemsiz
Judo	17	156.8	29.8				
Futbol	131	148.9	36.0	164	3.85	p<.01	önemli
Atletizm	35	172.4	30.9				
Futbol	131	148.9	36.0	144	0.36	p>.05	önemsiz
Cimnastik	15	152.7	38.4				
Futbol	131	148.9	36.0	152	0.39	p<.01	önemli
Tekvando	23	167.0	23.7				
Futbol	131	148.9	36.0	149	0.37	p>.05	önemsiz
Karate	12	143.5	49.2				
Futbol	131	148.9	36.0	155	1.91	p>.05	önemsiz
Boks	26	163.3	34.0				
Judo	17	156.8	29.8	50	1.76	p>.05	önemsiz
Atletizm	35	172.4	30.9				
Judo	17	156.8	29.8	30	0.33	p>.05	önemsiz
Cimnastik	15	152.7	38.4				
Judo	17	156.8	29.8	38	1.17	p>.05	önemsiz
Tekvando	23	167.0	23.7				
Judo	17	156.8	29.8	27	0.83	p>.05	önemsiz
Karate	12	143.5	49.2				
Judo	17	156.8	29.8	41	0.66	p>.05	önemsiz
Boks	26	163.3	34.8				
Atletizm	35	172.4	30.9	48	1.76	p>.05	önemsiz
Cimnastik	15	152.7	38.4				

Atletizm	35	172.4	30.9	56	0.75	$p > .05$	önemsiz
Tekvando	23	167.0	23.7				
Atletizm	35	172.4	30.9	45	1.91	$p < .05$	önemli
Karate	12	143.5	49.2				
Atletizm	35	172.4	30.9	59	1.06	$p > .05$	önemsiz
Boks	26	163.3	34.8				
Cimnastik	15	152.7	38.4	36	1.30	$p > .05$	önemsiz
Tekvando	23	167.0	23.7				
Cimnastik	15	152.7	38.4	25	0.53	$p > .05$	önemsiz
Karate	12	143.5	49.2				
Cimnastik	15	152.7	38.4	39	0.88	$p > .05$	önemsiz
Boks	26	163.3	34.8				
Tekvando	23	167.0	23.7	33	1.57	$p > .05$	önemsiz
Karate	12	143.5	49.2				
Tekvando	23	167.0	23.7	46	0.44	$p > .05$	önemsiz
Boks	26	163.5	34.2				
Karate	12	143.5	49.2	36	1.26	$p > .05$	önemsiz
Boks	26	163.3	34.8				

Tablo II'e bakıldığında öğrencilerin kendini kabul puan ortalamaları, gelir düzeyine göre değiştiği ve aralarındaki farkın ($Sd:2/427$, $F=3.70$) .05 düzeyinde önemli olduğu görülmektedir. Bu farkın hangi gelir durumuna göre, hangi gruplar arasında olduğunu belirleyebilmek amacıyla t-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo III'te verilmiştir.

Tablo - III

Gelir Düzeylerine Göre Öğrencilerin Kendini Kabul Düzeyleri Üzerinde Yapılan t-Testine Ait Sayısal Bilgiler

Karşılaştırılan Gruplar	n	x	ss	Sd	t	Önemlilik Düzeyi	Farkın Önemi
Düşük	182	148.3	34.3	349	2.76	$p < .05$	önemli
Orta	169	159.0	37.6				
Orta	169	159.0	37.6	264	0.95	$p > .05$	önemsiz
Yüksek	79	153.9	39.6				
Yüksek	79	153.9	39.6	259	1.09	$p > .05$	önemsiz
Düşük	182	148.3	43.3				

Tablo-III'e göre fert başına gelir düzeyi düşük olan öğrencilerle, orta olan öğrencilerin kendini kabul düzeyleri arasındaki farkın .05 düzeyinde önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo-I'de anne-baba tutumlarına göre öğrenci gruplarının kendini kabul puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olduğu ($Sd=3/435$ $F=4.88$, $p .01$) anlaşılmaktadır. Bu farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak amacıyla t-testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo-IV'te gösterilmiştir.

Tablo - IV

Anne ve Baba Tutumuna Göre Öğrencilerin Kendini Kabul Düzeyleri Üzerinde Yapılan t-Testine Ait Sayısal Bilgiler

Karşılaştırılan Gruplar	n	x	ss	Sd	t	Önemlilik Düzeyi	Farkın Önemi
Koruyucu İlgisiz	359 42	155.9 135.6	35.4 40.9	399	3.08	$p < .05$	önemli
Koruyucu Demokratik	359 13	155.9 170.9	35.4 42.7	369	1.21	$p > .05$	önemsiz
Koruyucu Otoriter	359 16	155.9 147.3	35.4 46.7	337	0.72	$p > .05$	önemsiz
İlgisiz Demokratik	42 13	135.6 170.9	40.9 42.7	52	2.55	$p < .05$	önemli
İlgisiz Otoriter	42 16	135.6 147.3	40.9 46.7	56	0.88	$p > .05$	önemsiz
Demokratik Otoriter	13 16	170.9 147.3	42.7 46.7	26	1.39	$p > .05$	önemsiz

Tablo-IV'de bakıldığında anne-babaları demokrat-İlgisiz tutum içinde bulunan öğrencilerin kendini kabul puan ortalamaları arasındaki farkın .05, anne-babaları koruyucu-İlgisiz tutum içinde olan öğrencilerin kendini kabul puan ortalamaları arasındaki farkın ise .01 düzeyin önemli olduğu diğer grupların puan ortalamaları arasındaki farkların da .05 düzeyinde önemsiz olduğu görülmektedir.

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmada ele alınan her değişkenin Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü öğrencilerinin kendini kabul düzeylerine etkisi incelenmiştir.

Bu inceleme sonucunda elde edilen bulgulara göre; 153.08'lik bir kendini kabul düzeyi ortalaması tutturdıkları, bu sonucun da üniversite

öğrencileri içinde yeterli bir düzeyde olduğu söylenebilir. Bu sonuç aktif spor etkinliklerine katılmanın; ruhsal ve fizyolojik iyilik durumu yarattığı, bireyin toplumsal ilişkilerinin gelişmesine ve sağlıklı olmasına yardım ettiği, onun kendine saygı ve güvenini artırarak kendini daha gerçekçi algılamasına ve değerlendirmesine katkıda bulunduğu şeklinde açıklanabilir (Doğan ve Ark; 1994). Ayrıca, yapılan "F" ve "t" testi sonuçlarına göre; kız ve erkeklerin birbirine yakın kendini kabul düzeyine sahip oldukları görülmektedir. Bu sonuç; ülkemizde kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha kısıtlılıklar ve sınırlılıklar içinde yetiştirildikleri sosyal gerçeklerinden hareket eden araştırmacıların beklentilerine ters düşmektedir. Araştırmacılar özellikle erkeklerin kızlardan daha yüksek benlik tasarımı düzeyine sahip oldukları (Ersanlı, 1988), ergen erkeklerin desteği içten alma düzeylerinin kızlarından yüksek olduğu (Akbaş, 1989), üniversiteli kızların eğlenmek için yer ve zaman yokluğu; derslerden başka faaliyetlere zaman bulamama, tiyatro ve konsere gidememe gibi kısıtlamalar ifade eden sorunlarının erkeklerden daha yoğun olduğu sonucuna varmışlardır.

Yapılan araştırmalarda sporcu kız ve erkeklerin sporcu olmayan kız ve erkeklerle göre daha dışa dönük olduğu, duygusal olarak daha dengeli kişiler olduklarını (Tiryaki ve Ark., 1991), Geron (1982) da, sporcuların genel olarak daha dışa dönük olduklarını, bayan sporcuların ise daha güvenli ve daha az kendilik bilincinde (self conscious) olan bireyler olduklarını belirtmiştir.

Yılmaz'ın (1990) voleybolcularda şahsiyet boyutları ve bazı davranış özelliklerinin karşılaştırılmasındaki çalışmasında kendine güvenin ve kendine yeterlilik düzeyinin bayanlarda erkeklerden daha fazla olduğu görülmüştür (Kendine güven: kız: $X=0,93$; Erkek: $X=0,46$ ve Kendine yeterlilik: Kız: $X=0,43$; Erkek: $X=0,21$).

Diedrik,-Patricia (1986) çalışmasında cinsiyetin kendini kabul düzeyini etkilemediği sonucuna varmıştır.

Bu araştırma da kendini kabul düzeylerinin cinsiyetler arasında farklılık göstermemesinin nedenleri; basın-yayın kuruluşlarının çocuk eğitimi ve insan ilişkileri konusunda olumlu etkilerinin kendisini göstermesi, beden eğitimi ve spor bölümünde okutulan dersler, sürdürülen faaliyetler ve yarışmaların, kısaca sporun, kızların da kendilerini tanımlarına zemin hazırlayarak kabul düzeylerini yükseltmiş olabileceği söylenebilir.

Branşlarına göre kendilerini kabul düzeylerine bakıldığında atlet, boksör ve tekvandocuların diğer branşlarda bulunanlardan daha yüksek bir ortalama tutturdıkları, güreş ve karatecilerin ise diğerlerine göre en düşük bir kendini kabul düzeyine sahip oldukları görülmektedir.

Vahak ve Cratty (1970) çalışmalarında dayanıklılık gerektiren spor dallarında (yüzme ve mesafe koşuları gibi) sporcuların daha kararlı, azimli, daha ısrarlı, daha dirençli, içe dönük, duygusal olarak dengeli ve kendilerini daha iyi kontrol edebildiklerini belirtmişlerdir (Akt; Koroç, Bayar, 1992).

Koroç ve Bayar (1992) hentbolcu, voleybolcu atlet ve tekvandocuların kişilik örüntüleri üzerinde yaptıkları araştırmada; MMPI alt testlerinden aldıkları puanlara göre voleybolcu ile atletlerin ve hentbolcularla atletlerin arasında .01 düzeyinde önemli farklılık bulunmuşken, atletlerle tekvandocular arasında ise farkın .05 düzeyinde önemsiz olduğu sonucuna varmışlardır.

Ailelerinde fert başına düşen gelir durumlarına göre, öğrencilerin kendini kabul düzeyleri de değişmektedir. Araştırma bulgularına göre, fert başına düşen gelir düzeyi düşük olan ailelerden gelen öğrencilerin kendini kabul seviyeleri gelir düzeyi orta ve yüksek olanlara göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Varol (1990), lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada ailelerinin gelir düzeyi yükseldikçe öğrencilerin kaygı düzeylerinin düştüğünü, Bozkurt (1989) ise üniversite öğrenciler ile ilgili araştırmasında; ailenin gelir durumu ile çocuklarının atılganlık düzeyi arasında önemli bir ilişkinin olmadığı sonucuna varmıştır.

Anne-babaları demokratik tutum içinde olan öğrencilerin kendini kabul düzeyleri diğerlerine göre daha yüksek bulunmuştur. Demokratik aile çocuklarının benlik kavramları ve potansiyellerini geliştirme açısından otoriter koruyucu ve ilgisiz anne-baba tutumundan daha etkili olduğu söylenebilir (Kuzgun, 1978; Ersanlı, 1991). İlgisizlik sonucunda çocuk kendisini değersiz, sevilmeyen önemsiz biri olarak algılar ve bu da mutsuzluğa ve kendini reddetmeye varan sonuçlar doğurur (Yörükoğlu, 1988).

Balanç ve Nickerson (1976) çalışmalarında sporcuların başarı ve özerklik ihtiyaçları yönünden normal popülasyondan daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir.

Anne-babanın tutumlarına göre sporcu olan çocuklarının kendini kabul düzeyi değişmektedir. Yani, sporcuların kendini kabul düzeylerini anne-babalarının tutumları etkilemektedir.

Bir spor kulübüne üye olanların kendini kabul düzeyleri üye olmayanlardan daha yüksek olmasına rağmen aralarındaki farkın önemli olmadığı sonucuna varılmıştır. Üye olanların kendini kabul düzeylerindeki yükselme, bu öğrencilerin geri bildirim veren organize çalışmalara katılmalarının da etkisi sonucu olduğu söylenebilir.

Türkiye'de spor kulüplerine üye olanlarla olmayanların arasında kendini kabul düzeylerinin farklı olmaması; mevcut kulüplerin sosyal faaliyetler (dostlukları pekiştirme, eğlenceler vs.) bakımından gerekli şartları yerine getiremediklerinden kaynaklanabileceği söylenebilir.

Spor yarışmalarına müsabık olarak katılan öğrencilerin diğerlerine göre daha yüksek kendini kabul düzeylerine sahip olmalarına rağmen kendini kabul puan ortalamaları arasındaki farkın önemsiz olduğu görülmektedir. Öğrencilerin müsabık olarak yarışmalara katılmaları ve yarışmalarda kendilerini gerçekçi olarak görme ve kabullenmelerinde etkili olduğu ifade edilebilir.

Araştırma kapsamında müsabık olarak yarışmalara katılmayanlar da resmî olmasa da gayri resmî organizasyonlarda yarışmışlardır. Örneğin; yetenek sınavları bir yarışmadır. Uygulama dersleri müsabaka karakteri taşıyabilir.

Jirkovsky (1986) araştırmasında, organize edilmiş spor yarışmalarına katılan ve katılmayanların benlik saygıları arasında anlamlı farklılıklar bulamamıştır. Tiryaki ve Morali'nin (1992) çalışmasında sportif katılımın liseli sporcuların benlik saygısı üzerine etkisi araştırılmış ve organize edilmiş sportif yarışmalara katılımın benlik saygısını etkilemediği sonucuna varılmıştır. Buna göre sporcuların müsabık olarak yarışmalara katılmalarıyla, kendini kabul düzeyleri arasında yeterli bir ilişkinin olmadığı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada; beden eğitimi ve spor öğretmenliği programına devam etmekte olan öğrencilerin kendilerini kabul düzeyi ile cinsiyetleri, spor kulüplerine üye olmaları ve yarışmalara katılmaları arasında önemli bir ilişkinin olmadığı; branşları ve fert başına düşen gelirleri ile anne-babalarının tutumlarının ise kendini kabul düzeylerini önemli ölçüde etkilediği; ayrıca, bireysel yapılan atletizm, tekvando ve boksun sporcunun kendini kabul düzeyini diğer branşlara (Basketbol, Voleybol, Hentbol, Güreş, Cimnastik, Futbol, Judo, Karate) göre daha çok olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır.

Daha yeterli kendini kabul düzeyine sahip beden eğitimi ve spor öğretmenleri yetiştirebilmek için;

* Beden eğitimi ve spor öğretmenliği müfredat programları öğrencilerin gelişim ve kendilerini gerçekleştirmelerine yardım edebilecek bir doğrultuda geliştirilmeli,

* Tüm okullarda beden eğitime ve spora daha fazla zaman ayrılmalı ve öğrenimin her kademesinde bulunan öğrencilerin spor yapabilmeleri için uygun zeminler hazırlanmalı,

* Beden eğitimi ve spor liseleri kurularak beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencileri bu okullardan alınmalı ve bu uygulama yaygınlaştırılmalı,

* Anne-babayı, çocuklarına karşı daha demokratik tutumlar geliştirmeleri hususunda bilinçlendirici eğitsel çalışmalara yer verilmeli,

* Öğrencilerin kişiliklerini daha sağlıklı bir şekilde geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla; psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri yaygınlaştırılmaları, ayrıca, bu hizmetlerden yararlanmaları konusunda öğrenci ve aileler bilinçlendirilmeli,

* Spor kulüpleri dostlukları pekiştirici ve sağlıklı insan ilişkilerini geliştirici faaliyetlere daha çok yer vermeli ve katılım özendirilmeli,

* Spor branşlarının, kişiliğin çeşitli boyutlarının gelişimine etkisinin araştırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Akbaş, A., (1989), "**Ergenlerin Kendini Gerçekleştirme Düzeylerini Etkileyen Bazı Faktörler**", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.66.

Balanç ve Nickerson, E. (1976) "A Personality Needs Profile of Some Outstanding Female Athletes" **Journal of Clinical Psychology**. 32, s.45-49.

Bozkurt, E., (1989), **Üniversite Öğrencilerinin Atılganlık Düzeyini Etkileyen Sosyo-Ekonomik Faktörler**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.76.

Diedrick,-Patricia, (1986), "Gender Differences in the Meaning of self-Esteem", **Reports-Research** (143).

Doğan, O., Doğan, S., Çorapçıoğlu ve Çelik, G., (1984), "Aktif Sosyal Etkinliklere Katılmanın Beden İmgesi ve Benlik Saygısına Etkisi" **3 P (Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji) Dergisi**, Cilt.2, s.1, Ankara: Boyut Yayıncılık, s. 33.

Enç, M., (1974), **Ruhbilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Ersanlı, K., (1988), "**Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımını Etkileyen Bazı Faktörler**", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.73.
- (1991), **Benliğin Gelişimi ve Görevleri**, Samsun; Kardeşler Matbaası, s.26-29.
- Gençtan, E., (1983), **İnsan Olmak**, İstanbul: Remzi Kitabevi, s.56.
- Geron, E. ve Arkadaşları, (1982), "Personality Differences Between Male and Female Athletes as Indicated by the MMPI-221" **Proceedings of the International Symposium of Psychological Assesment in Sport**. Netanya: Israel, s.118-125.
- Jirkovsky, A.M. (1986), "The relationship between participation in organized youth sports, perceived physical competence and self-esteem in young boys". **Dissertation Abstracts International**, 46/442374424 B.
- Kılıççı, Y., (1988), **Kendini-Kabul Envanteri Genç Yetişkin ve Ergen Formları Uygulama Klavuzu**, Yayınlanmamış Çalışma, Ankara: H.Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.1-2.
- Koruç, Z., Bayar, P., (1992), "Hentbolcu-Voleybolcu-Atlet ve Tekvandocuların Kişilik Örüntüleri Üzerine Bir Araştırma" **Spor Bilimleri II.Ulusal Kongresi Bildirileri**, Ankara: Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okulu Yayını, No:3, s.355-360.
- Kuzgun, Y., (1973), "Ana-Baba Tutumlarının Bireyin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi", **Hacettepe, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Ankara: s.60.
- Önen, F., (1989), **Kişinin Kendini Kabul İle Başkaları Tarafından Kabulü Arasındaki İlişki**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: A.Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.7.
- Tiryaki, S., Erdil, G., Açar, M., Emlek, Y., (1991), "Sporcu ve Sporcu Olmayan Gençlerin Kişilik Özellikleri" **Spor Hekimliği Dergisi**, Cilt 26, Sayı:1, Mart, İzmir: Ege Üniversitesi, s.19-22.
- Tiryaki, M.Ş., Morali, S., (1992), "Sportif Katılımın Liseli Sporcuların Benlik Saygısı Üzerine Etkisi", **Spor Bilimleri Dergisi**, Cilt 3, Sayı 1, Ankara: Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksek Okulu, s.5.
- Varol, Ş., (1992), "**Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerini Etkileyen Bazı Etmenler**" Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.88.

Yılmaz, E., (1990), "Voleybolcularda Şahsiyet Boyutları ve Bazı Davranış Özelliklerinin Karşılaştırılması" **Spor Bilimleri I.Ulusal Sempozyumu Bildirileri**, Ankara: H.Üniversitesi, s.151.

Yörükoğlu, A., (1988), **Gençlik Çağı-Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunları**, Ankara: T.İş Bankası Yayınları, No:270, s.94-95.